

УДК 502.4

Л. Д. ГУЛАЙ, д-р хім. наук, **Б. І. САКУРА**
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
43025, Луцьк, вул. Потапова 9,
e-mail: gulay@o2.pl

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Мета. Оцінка стану природно-заповідного фонду Волинської області, виявлення основних тенденцій його розвитку. **Методи.** Географічний аналіз і синтез. **Результати.** Охарактеризовано аспекти природно-заповідного фонду Волинської області. Проаналізована структура природно-заповідний фонду. Три національні природні парки існують в межах Волинської області. За останні роки існує динаміка до збільшення кількості об'єктів природно-заповідного фонду області. За 2010 – 2015 роки кількість об'єктів природно-заповідного фонду Волинської області збільшилася з 370 до 388. Також протягом останніх років відбувається збільшення фінансування природно заповідного фонду області. **Висновки.** Існує чітка тенденція до зростання кількості та площі природно-заповідних об'єктів та територій в межах області.

Ключові слова: природно-заповідний фонд, національний природний парк, природно-заповідний об'єкт, Волинська область

Gulay L. D., Sakura B. I.

Lesya Ukrainka Eastern European National University

DESCRIPTION OF NATURAL REVERVE FUND OF VOLYN' REGION

Purpose. Assessment of the nature reserve fund of Volyn region, identify the main trends of its development. **Methods.** Geographical analysis and synthesis. **Results.** The ecological aspects of the natural reserve fund of Volyn' region have been described in the article. The structure of the natural reserve fund has been analyzed. Three national nature parks exist in Volyn' region. The dynamics of the increasing of the number of the objects of the natural reserve fund in Volyn' region is observed during last years. The number of the objects of the natural reserve fund in Volyn' region increases from 370 to 388 during 2010 – 2015 years. The increasing of the financial support of the natural reserved fund in Volyn' region is also observed during last years. **Conclusions.** There is a clear trend of increasing the number and area of protected natural objects and territories within the region.

Key words: natural reserve fund, national nature park, natural reserve object, Volyn' region

Гулай Л. Д., Сакура Б. И.

Восточно-Европейский национальный университет имени Леси Украинки

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИРОДНО-ЗАПОВЕДНОГО ФОНДА ВОЛЫНСКОЙ ОБЛАСТИ

Цель. Оценка состояния природно-заповедного фонда Волынской области, выявление основных тенденций его развития. **Методы.** Географический анализ и синтез. **Результаты.** охарактеризованы экологические аспекты природно-заповедного фонда Волынской области. Проанализирована структура природно-заповедного фонда Волинской области. Три национальных природных парка существуют в границах Волынской области. За последние годы существует динамика к увеличению количества объектов природно-заповедного фонда области. За 2010 – 2015 годы количество объектов природно-заповедного фонда Волынской области увеличилось с 370 до 388. Также на протяжении последних лет имеет место увеличение финансирования природно- заповедного фонда области. **Выводы.** Существует четкая тенденция увеличения количества и площади природно-заповедных объектов и территорий в пределах области.

Ключевые слова: природно-заповедный фонд, национальный природный парк, природно-заповедный объект, Волынская область

Вступ

Проблема забруднення навколишнього природного середовища продуктами людської діяльності набула особливого значення протягом останніх десятиліть. Результатом такого забруднення є збіднення генофонду рослинного і тваринного світу,

зменшення стабільності та продуктивності природних екологічних систем, порушення природної екологічної рівноваги біосфери. Для цього потрібні розробка і впровадження комплексу природоохоронних заходів. Одним з найбільш ефективних шляхів охорони природних об'єктів і територій є

переведення їх у заповідні зони, які перебувають під охороною держави.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанню дослідження природно-заповідного фонду Волинської області присвячена ціла низка робіт. В роботах І. П. Ковальчука із співавторами [1, 2] охарактеризовано природно-заповідну мережу Волинської області, показано динаміку її розвитку та запропоновано картографічні моделі. Роботи М. В. Химиної [3, 4] присвячені вивченню сучасного стану природно-заповідного фонду Волинської області. Ав-

тором здійснено детальний аналіз природно-заповідних об'єктів і територій в розрізі районів, а також проведено ґрунтові дослідження природно-заповідного фонду області. Окремі аспекти природно-заповідного фонду Волинської області охарактеризовано також в роботах Ю. М. Грищенка [5], Й. Я. Романюка [6] та інших авторів.

Метою роботи є оцінка стану природно-заповідного фонду Волинської області, виявлення основних тенденцій його розвитку.

Результати дослідження

Загальна площа об'єктів природно-заповідного фонду Волинської області становить 247 тис. га [7, 8]. Ця величина становить 11,76 % площі Волинської області. Частка об'єктів природно-заповідного фонду в межах адміністратив-

них одиниць Волинської області показана на рис. 1. Найвищі значення цього показника припадають на Шацький (66,58 %), Ківерцівський (39,04 %) та Любешівський (30,73 %) райони.

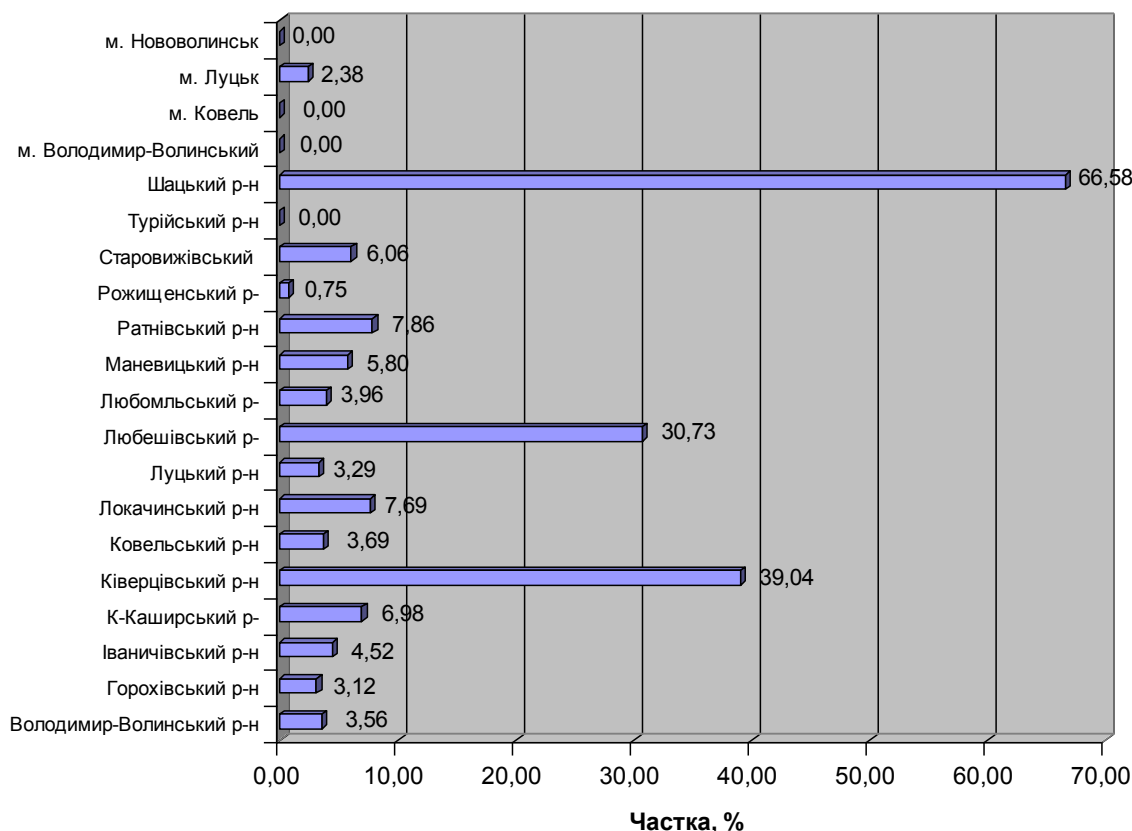


Рис. 1 – Частка об'єктів природно-заповідного фонду в межах адміністративних одиниць Волинської області

Під охороною держави у Волинській області перебувають 388 об'єктів та територій природно-заповідного фонду, 26 з яких мають статус загальнодержавного

значення [7, 8]. Найбільшими є Шацький національний природний парк, національні природні парки «Прип'ять-Стохід» і «Цуманська пуша» та Черемський

природний заповідник. На їхню частку припадає близько половини території (124,7 тис. га) природно-заповідного фонду Волинської області. Розподіл площ найбільших об'єктів природно-заповідного фонду Волинської області показано на рис.

2. Серед чотирьох найбільших об'єктів природно-заповідного фонду Волинської області найбільша частка площі припадає на Шацький національний природний парк, найменша – на Черемський природний заповідник.

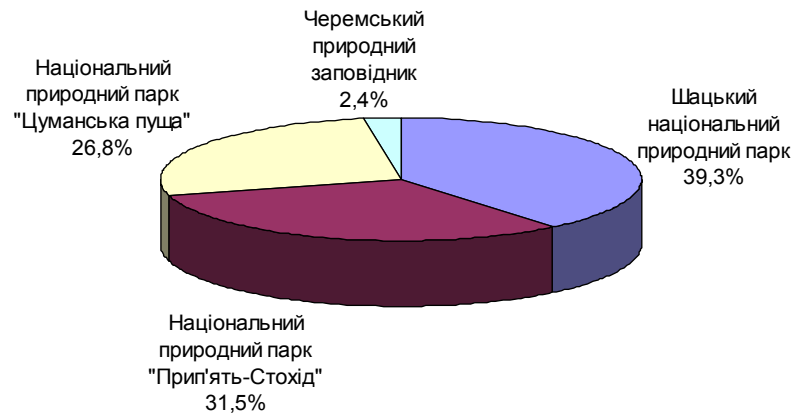


Рис. 2 – Розподіл площ найбільших об'єктів природно-заповідного фонду Волинської області

Характеристика об'єктів природно-заповідного фонду Волинської області наведена на рис. 3. Як вже характеризувано вище, на території Волинської області функціонують три національні природні парки і один природний заповідник. Крім цього, в межах Волинської області розташовано 11 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва (3 загальнодержавного і 8 місцевого значення), один ботанічний сад загальнодержавного значення, 26 заповідних урочищ місцевого значення, 124 пам'ятки природи (3 загальнодержавного і 121 – місцевого значення), 222 заказники (15 загальнодержавного і 207 – місцевого значення).

Характеристика площі території об'єктів природно заповідного фонду Волинської області наведена на рис. 4. Як видно з наведеного рисунка, основна частка площі припадає на національні природні парки (51,8 %) і заказники (41,3 %).

Природно-заповідний фонд Волинської області постійно розвивається. Створюються нові заповідні об'єкти і території [7, 8]. Динаміка чисельності об'єктів природно-заповідного фонду Волинської області за 2010 – 2015 роки охарактеризована на рис. 5. Як видно з наведеного рисунка, загальна кількість об'єктів природно-заповідного фонду на

території Волинської області збільшилася за 2010 – 2015 роки з 370 до 388. За цей час створено один національний природний парк «Цуманська Пуца», 7 заказників місцевого значення, 7 пам'яток природи місцевого значення, два заповідних урочища місцевого значення та одна пам'ятка природи місцевого значення.

У постійне користування об'єктам природно-заповідного фонду надано 22817,38 га земель. Розподіл земель, наданих у постійне користування об'єктам природно-заповідного фонду Волинської області, за угіддями показано на рис. 6. Основну частку земель, наданих у постійне користування об'єктам природно-заповідного фонду Волинської області, становлять ліси та інші лісовкриті площі (67,87 %). Води та відкриті заболочені землі становлять 27,52 і 27,72 %, відповідно.

У Черемському природному заповіднику всі землі, надані йому, перебувають у його постійному користуванні. У Шацькому національному природному парку частка таких земель становить 46,72 %, у національному природному парку «Прип'ять-Стохід» – 15,17 % і національному природному парку «Цуманська пуца» – 10,37 %.

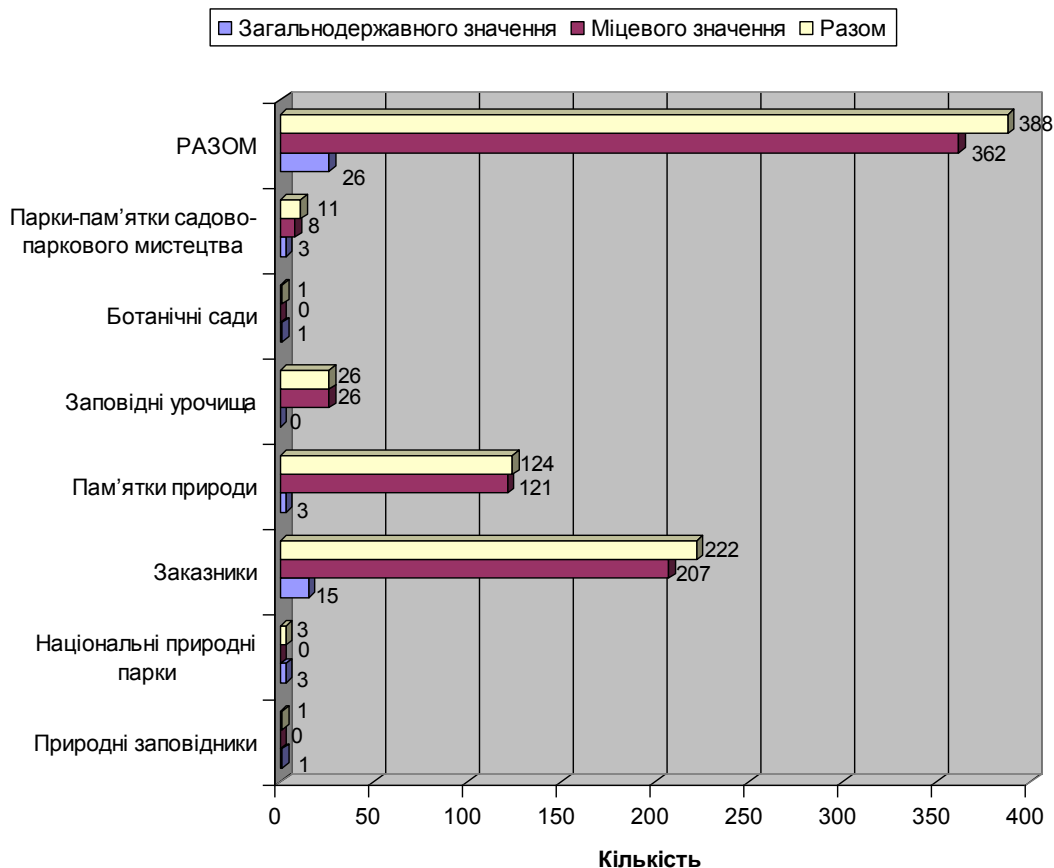


Рис. 3 – Характеристика об'єктів природно-заповідного фонду Волинської області

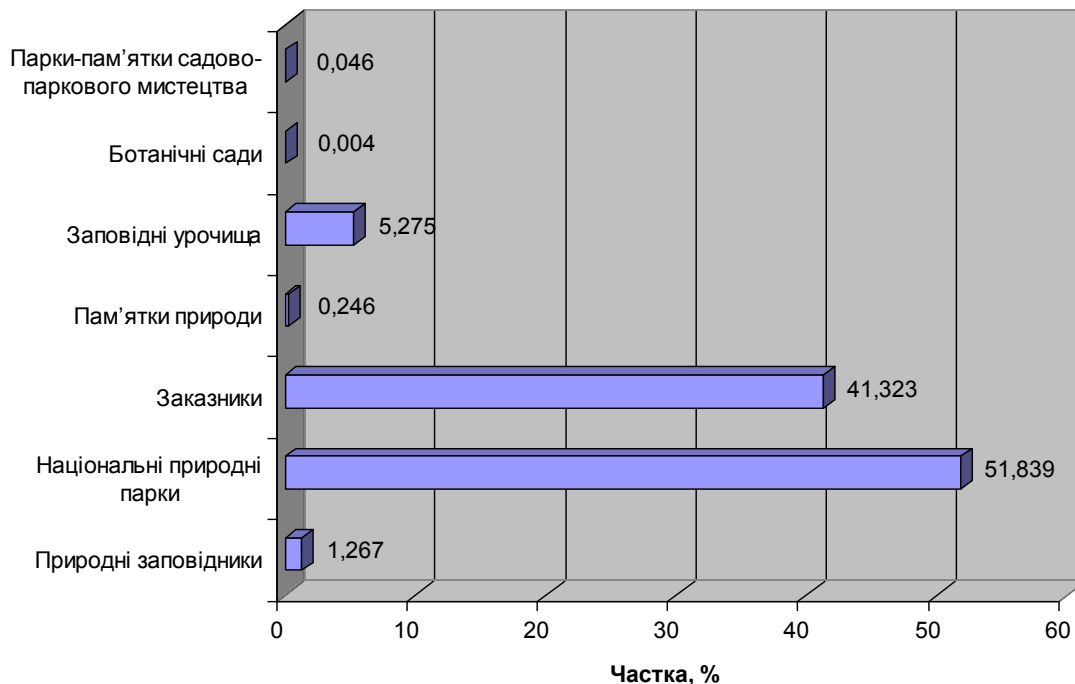


Рис. 4 – Характеристика площі території об'єктів природно заповідного фонду Волинської області

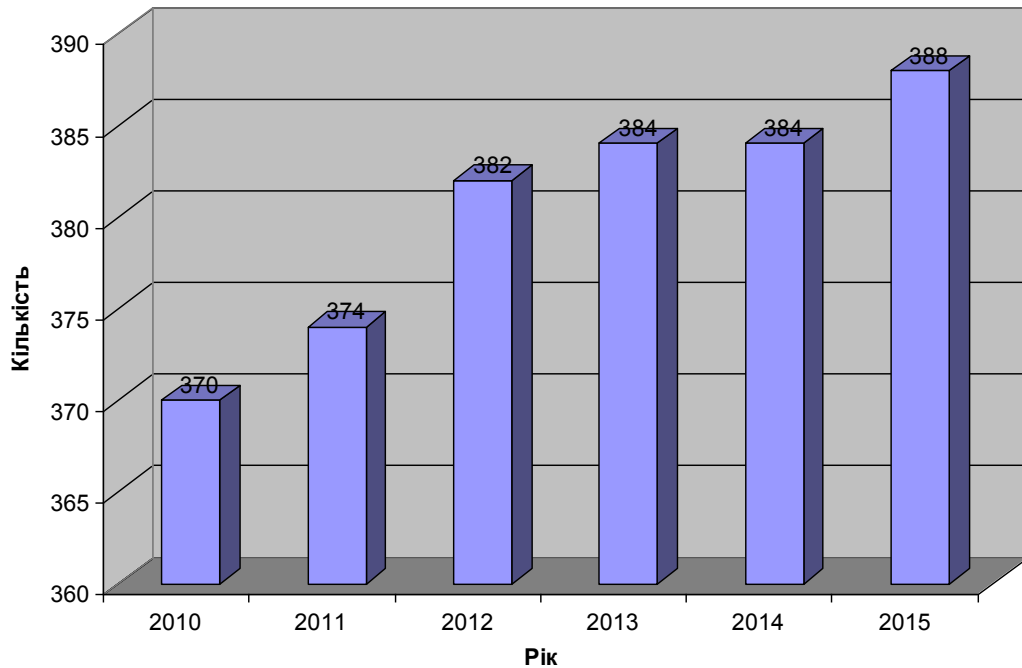


Рис. 5 – Динаміка чисельності об’єктів природно-заповідного фонду Волинської області

Найбільша площа лісів, внутрішніх вод і сільськогосподарських земель серед національних природних парків Волинської області припадає на територію Шацького національного природного парку; найбільша площа заболочених земель знаходиться на території національного природного парку «Прип’ять-Стохід».

Розподіл лісових земель, наданих у постійне користування об’єктам природно-заповідного фонду Волинської області, за угіддями показано на рис. 7. Основну частку лісових земель, наданих у постійне користування об’єктам природно-заповідного фонду Волинської області,

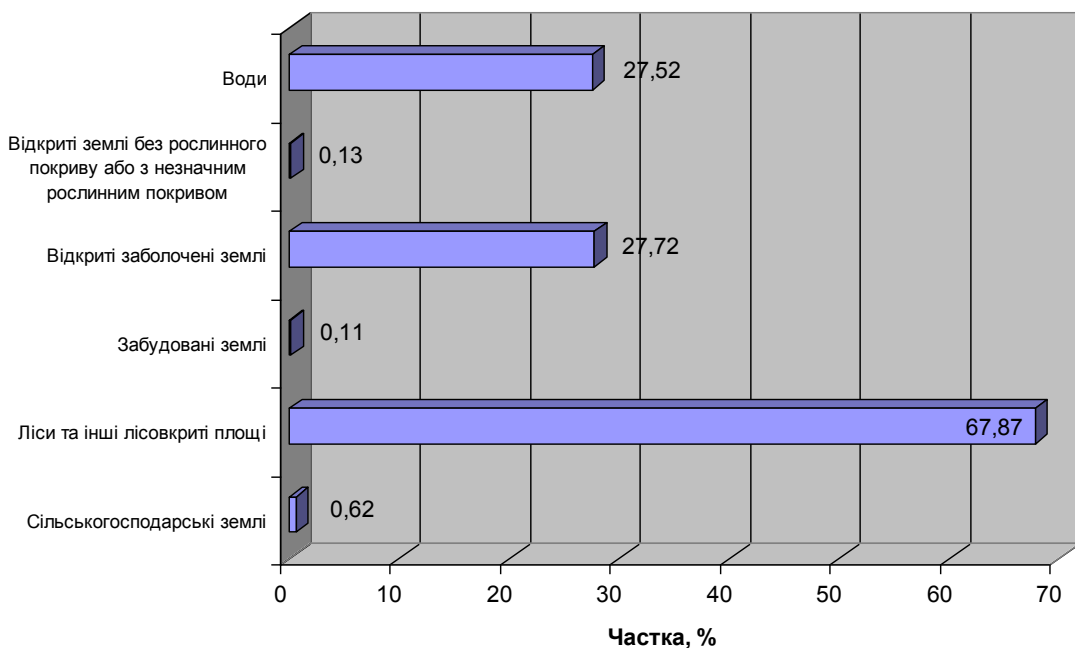


Рис. 6 – Розподіл земель, наданих у постійне користування об’єктам природно-заповідного фонду Волинської області, за угіддями

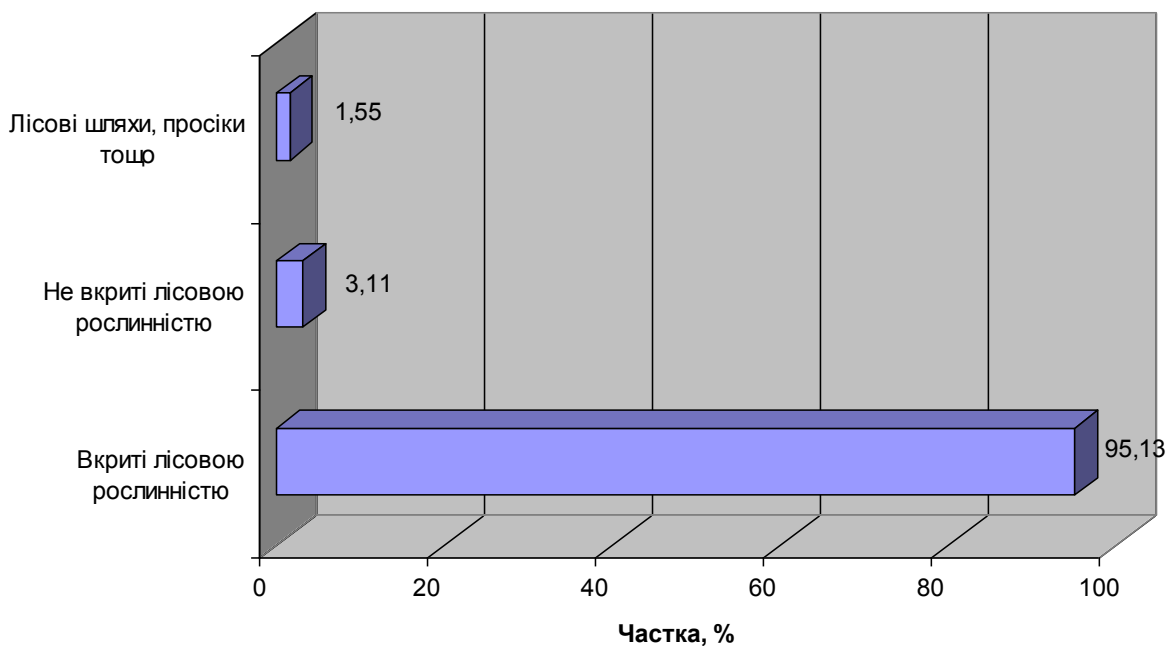


Рис. 7 – Розподіл лісових земель, наданих у постійне користування об’єктам природно-заповідного фонду Волинської області, за угіддями

становлять вкриті лісовою рослинністю площі (95,13 %).

Динаміка витрат на утримання заповідників та національних природних парків Волинської області за 2009 – 2013

роки [9 – 14] показана на рис. 8. За вказаний період часу ця величина збільшилася на 4940,3 тис. грн. Існує тенденція до подальшого збільшення цього показника.

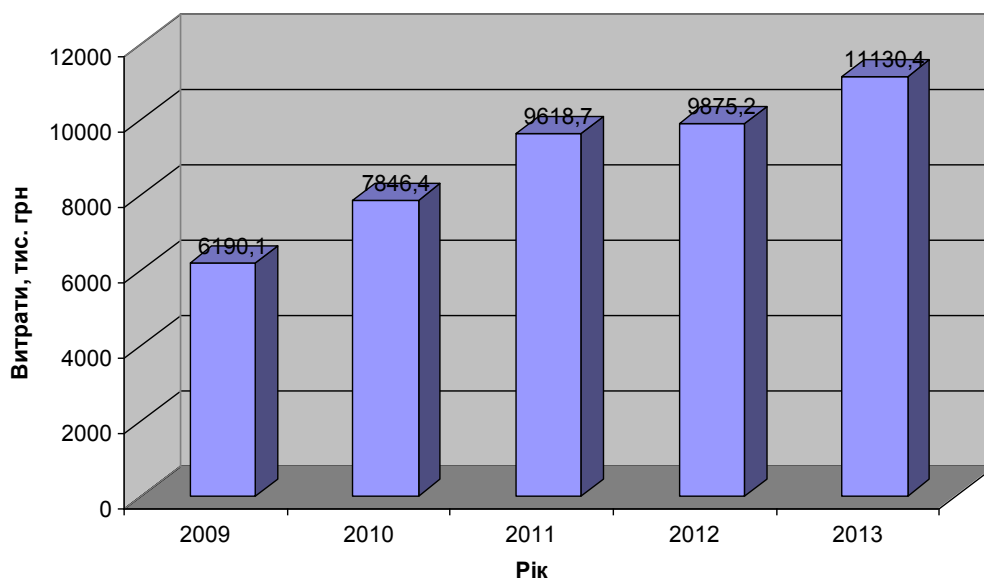


Рис. 8 – Динаміка витрат на утримання заповідників та національних природних парків Волинської області

Висновок

Проведене дослідження показало, що у Волинській області частка природно-заповідного фонду становить 11,76 % від загальної площі області. Зокрема, з 2010 по 2015 роки загальна кількість об'єктів природно-заповідного фонду на території Волинської області збільшилася з 370 до 388. За цей час створено один національний

природний парк «Цуманська Пуща». Також зростають витрати на утримання заповідників та національних природних парків Волинської області. З 2009 по 2013 роки ця величина збільшилася на 4940,3 тис. грн. Існує чітка тенденція до зростання кількості та площі природно-заповідних об'єктів та територій в межах області.

Література

1. Ковальчук І. П., Фесюк В. О., Павловська Т. С., Рудик О. В. Природно-заповідна мережа Волинської області: параметри сучасного стану, показники динаміки, картографічні моделі // Часопис картографії : зб. наук. праць. К. : КНУ ім. Тараса Шевченка, 2013. – С. 64–78.

2. Ковальчук І. П., Іванов Є. А., Свідерко І. Б. Географічні закономірності територіального розподілу об'єктів природно-заповідного фонду Львівської області // Заповідна справа в Галичині, на Поділлі та Волині : наук. вісн. – Л. : УкрДЛТУ, 2004. Вип. 14 (8). – С. 51–62.

3. Природно-заповідний фонд Волинської області (Огляд територій і об'єктів природно-заповідного фонду в розрізі районів) / упоряд. : М. Химин та ін. – Луцьк : Ініціал, 1999. – 48 с.

4. Химин М. В. Сучасний стан природно-заповідного фонду Волинської та Рівненської областей // Наук. вісн. Волин. держ. ун-ту імені Лесі Українки. – Луцьк : Вежа, 2007. № 11 (ч. II). – С. 47–55.

5. Грищенко Ю. М., Якимчук А. Ю. Природно-заповідні території та об'єкти лісового фонду (організація, охорона, управління) – Рівне : Волин. береги, 2007. – 144 с.

6. Романюк Й. Я. Природно-заповідний фонд Волинської області. Луцьк, 1987. – 65 с.

7. Екологічний паспорт. Волинська область / Міністерство екології та природних ресурсів України. – 2015. – URL: <http://www.menr.gov.ua/protection/protection1/volynska>.

8. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Волинській області за 2012 рік [Електронний

ресурс] / Волинська обласна державна адміністрація, Управління екології та природних ресурсів. – 2013. – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/docs/activity-dopovidi/regionalni/rehionalni-dopovidi-u-2012-rotsi/volynska%202012.pdf>.

9. Довкілля Волині 2009 : Статистичний збірник / За ред. Науменка В. Ю. – Луцьк : Головне управління статистики у Волинській області, 2010. – 145 с.

10. Довкілля Волині 2010 : Статистичний збірник / За ред. Науменка В. Ю. – Луцьк : Головне управління статистики у Волинській області, 2011. – 143 с.

11. Довкілля Волині 2011 : Статистичний збірник / За ред. Науменка В. Ю. – Луцьк : Головне управління статистики у Волинській області, 2012. – 145 с.

12. Довкілля Волині 2012 : Статистичний збірник / За ред. Науменка В. Ю. – Луцьк : Головне управління статистики у Волинській області, 2013. – 153 с.

13. Довкілля Волині 2013 : Статистичний збірник / За ред. Науменка В. Ю. – Луцьк : Головне управління статистики у Волинській області, 2014. – 145 с.

14. Довкілля Волині 2014 : Статистичний збірник / За ред. Науменка В. Ю. – Луцьк : Головне управління статистики у Волинській області, 2015. – 162 с.

Надійшла до редколегії 20.07.2016